DOI : https://doi.org/10.5281/zenodo.18181712

ମୂଳ ପ୍ରବନ୍ଧ

ମିଥ୍‌ର ପୁନର୍ମୂଲ୍ୟାୟନ ପ୍ରେକ୍ଷାପଟରେ ରତ୍ନାକର ଚଇନିଙ୍କ 'ଅଥଚ ଚାଣକ୍ୟ' ନାଟକ

ହିତେଶ୍ ବେହେରା

ସଂକ୍ଷିପ୍ତସାର :

ସ୍ୱାଧୀନତା ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟର ଜଣେ ସଫଳ ସ୍ରଷ୍ଟା ଭାବରେ ପରିଚିତି ଲାଭ କରିଥିବା ଲେଖକ ହେଉଛନ୍ତି ନାଟ୍ୟକାର ରତ୍ନାକର ଚଇନି । ତାଙ୍କର ନାଟକଗୁଡିକ ମଧ୍ୟରେ 'ଅଥଚ ଚାଣକ୍ୟ' (୧୯୮୨) ଏକ ସଫଳ ମିଥ୍‌ଧର୍ମୀ ନାଟକ । ଏଥିରେ ସେ ମୂଳ ଇତିହାସର କଙ୍କାଳଟିକୁ ଗ୍ରହଣ କରି ତା ମଧ୍ୟରେ ଭରିଛନ୍ତି ସାଂପ୍ରତିକ ସମୟର ସାମାଜିକ ,ରାଜନୈତିକ ଅବସ୍ଥା ଓ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଆରୋପିତ, ତତ୍ ସହିତ ଆଧୁନିକ ମଣିଷର ବ୍ୟର୍ଥତା , ଅସହାୟତା ନିଖୁଣ ଭାବରେ ରୂପାୟିତ । ସେ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପେ ଚାଣକ୍ୟ ଚରିତ୍ରକୁ ବିବର୍ତ୍ତିତ କରି ଇତିହାସର କୂଟନୀତିଜ୍ଞ ଓ ରାଜନୀତିଜ୍ଞ ଚରିତ୍ରଟିକୁ ପରିଣତ କରିଛନ୍ତି ଏକ ଆଦର୍ଶବାଦୀ ଚରିତ୍ରରେ । ଏଇ ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ମିଥ୍ ସମ୍ପର୍କରେ ଆଲୋଚନା କରାଯିବା ସହ ନାଟ୍ୟକାର ଚଇନିଙ୍କ 'ଅଥଚ ଚାଣକ୍ୟ' ନାଟକର ଇତିହାସଗତ ସତ୍ୟତାକୁ ବିଚାର କରାଯାଇଛି । ତତ୍ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସାଂପ୍ରତିକ ସମୟ ଓ 'ଅଥଚ ଚାଣକ୍ୟ' ନାଟକକୁ ସୂକ୍ଷ୍ମାତିସୂକ୍ଷ୍ମ ବିଶ୍ଳେଷଣର ପ୍ରୟାସ କରାଯାଇଛି ।

ପ୍ରମୁଖ ଶବ୍ଦାବଳୀ :

ମିଥ୍ , ଇତିହାସ, ଚାଣକ୍ୟ, ନାଟକ, ଆଦର୍ଶ, ମଣିଷ, ସାହିତ୍ୟ, ଚରିତ୍ର ।

ଆଜିର ଆଧୁନିକ ସାହିତ୍ୟ ଏକ ବିବର୍ତ୍ତନଶୀଳ ସାହିତ୍ୟ । ଏ ସମୟରେ ସାହିତ୍ୟ ବିଭିନ୍ନ ତଥ୍ୟ ଓ ତତ୍ତ୍ୱକୁ ନେଇ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ । ସାଂପ୍ରତିକ ସମୟର ସ୍ଥିତି ଓ ପରିସ୍ଥିତିକୁ ଦ୍ୱାହି ଦେଇ ସାହିତ୍ୟ ନବ ନବ ରୂପରେ ବିଦ୍ୟମାନ । ଅଧୁନା ଓଡିଆ ସାହିତ୍ୟକୁ ଖୁବ୍ ପ୍ରଭାବ ପକାଇଥିବା ଏକ ଚେତନା ହେଉଛି ମିଥ୍ ଚେତନା । ସାଧାରଣତଃ ମିଥ୍ କହିଲେ ପୁରାଣ , ଇତିହାସ , କିମ୍ବଦନ୍ତୀ ଓ ଗାଳଗଳ୍ପକୁ ବୁଝାଇଥାଏ । ଏ ମିଥ୍ ଚେତନା ଏକ ସାହିତ୍ୟ ନୁହେଁ ; ମାତ୍ର ସାହିତ୍ୟ ସୃଷ୍ଟି କରିବାର ଏକ ପ୍ରମୁଖ ମାଧ୍ୟମ । ଏହାକୁ ଆଧାର କରି ସାହିତ୍ୟ ସର୍ଜନା କରାଯାଏ । ଏ ସଂପର୍କରେ Philip Rahv କହନ୍ତି - " Myth is a certain kind of objectives fantasy to which literature has had frequent recourse for its material and patternas but in itself it is not literature ."(୧) । ଓଡିଆ ସାହିତ୍ୟିକଗଣ ମିଥ୍‌କୁ ସାହିତ୍ୟ ସର୍ଜନାର ଏକ ଅନ୍ୟତମ ଉତ୍ସ ଭାବରେ ଗ୍ରହଣ କରି ନେଇଛନ୍ତି । ଏହାରି ଆଧାରରେ ଆଧୁନିକ ମଣିଷ ଜୀବନର ବ୍ୟର୍ଥତା , ଗ୍ଲାନି

ଏହି ପ୍ରବନ୍ଧକୁ ଅନ୍‌ଲାଇନରେ ପଢିବାପାଇଁ ପ୍ରବେଶ କରନ୍ତୁ
Quick Response Code:
Available online at : https://pracheenews.com/
DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.18181712
Article No - BPPP00361

ଯୋଗାଯୋଗ : ହିତେଶ୍ ବେହେରା, ଗବେଷକ,
ଭାଷା ଓ ସାହିତ୍ୟ ବିଭାଗ ଫକୀରମୋହନ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ,
ବ୍ୟାସବିହାର, ବାଲେଶ୍ୱର-୯
E mail : beherahitesh37@gmail.com
Orcid Id : https://orcid.org/0009-0000-1483-9753

This is an open access journal, and articles are distributed under the terms of the Creative Commons Attribution Non Commercial Share Alike 4.0 License, which allows others to remix, tweak, and build upon the work non commercially, as long as appropriate credit is given and the new creations are licensed under the identical terms.

For reprints contact: *pracheepatrika@rediffmail.com*

ପ୍ରାପ୍ତି	ସମୀକ୍ଷିତ	ଗୃହୀତ	ପ୍ରକାଶିତ
୪.୦୮.୨୦୨୫	୧୧.୦୯.୨୦୨୫	୨୫.୧୦.୨୦୨୫	୧.୧୧.୨୦୨୫

ଏହି ପ୍ରବନ୍ଧକୁ କିପରି ଉଦ୍ଧୃତ କରିବେ : ବେହେରା, ହିତେଶ୍; ୨୦୨୫ । ମିଥ୍‌ର ପୁନର୍ମୂଲ୍ୟାୟନ ପ୍ରେକ୍ଷାପଟରେ ରତ୍ନାକର ଚଇନିଙ୍କ 'ଅଥଚ ଚାଣକ୍ୟ' ନାଟକ । ବାସ୍ତବତାର ପରିପ୍ରକାଶ ପ୍ରାଚୀ । ଭାଗ :୧୧, ସଂଖ୍ୟା : ଜ, ପୃଷ୍ଠା :୬୯-୭୪ ।

,ହତାଶାବୋଧ , ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ, ଅସହାୟତା ଓ ଅସମର୍ଥତା ଆଦିକୁ ବ୍ୟକ୍ତ କରିବା ଏମାନଙ୍କର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ । ଅନେକ ଲେଖକ ମିଥ୍‌କୁ ଆଶ୍ରୟ କରି ସ୍ୱରଚନାରେ ମିଥ୍‌ର ପୁନର୍ନିର୍ମାଣ ବା ପୁନର୍ମୂଲ୍ୟାୟନ କରିଛନ୍ତି । ଅର୍ଥାତ୍ ଆମ ପୁରାଣ ଇତିହାସାଦିରେ ଥିବା ଚରିତ୍ର ପୂର୍ବରୁ ଯେପରି ଭାବରେ ଆମ ଚେତନାରେ ଅଙ୍କିତ ହୋଇଛନ୍ତି, ତାକୁ ଭାଙ୍ଗିଦେଇ ନୂଆ ଅର୍ଥଦ୍ୟୋତନାରେ ଉପସ୍ଥାପିତ କରିଛନ୍ତି । ପୁରାଣର ଚରିତ୍ରକୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ପ୍ରକାଶ କରିଛନ୍ତି । ଏ ପ୍ରକାରର ଚରିତ୍ରକୁ ନେଇ ରଚନା ଆମ ଓଡିଆ ସାହିତ୍ୟରେ କବିତା, ନାଟକ ଓ ଉପନ୍ୟାସରେ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ ।

ସ୍ୱାଧୀନତା ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟର ଜଣେ ସଫଳ ନାଟ୍ୟକାର ହେଉଛନ୍ତି ରତ୍ନାକର ଚଇନି । ତାଙ୍କର ନାଟକଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରେ ଶେଷ ଅଶ୍ରୁ(୧୯୬୭), ଅସ୍ତରାଗର ଚନ୍ଦ୍ର(୧୯୬୮), ମଂଚ ନାୟିକା (୧୯୬୮), ରାଜହଂସ(୧୯୬୯),ପୁନଶ୍ଚ ପୃଥିବୀ(୧୯୭୧), କଳଙ୍କିତ ସୂର୍ଯ୍ୟ (୧୯୭୫) , ଅନ୍ଧାରର ସୂର୍ଯ୍ୟମୁଖୀ (୧୯୭୬) ଓ ଅଥଚ ଚାଣକ୍ୟ(୧୯୮୨) ଆଦି ।ତାଙ୍କର ଏ ସୃଷ୍ଟିଗୁଡ଼ିକ ନାଟ୍ୟ ଜଗତରେ ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପରିଚିତି ଆଣିଦେଇଛି । ନାଟ୍ୟକାର ଚଇନିଙ୍କ ନାଟକଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରେ 'ଅଥଚ ଚାଣକ୍ୟ' ନାଟକ ଏକ ସଫଳ ମିଥ୍‌ଧର୍ମୀ ନାଟକ । ଏଇ ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ନାଟ୍ୟକାରଙ୍କ 'ଅଥଚଚାଣକ୍ୟ' ନାଟକରେ ମିଥ୍‌ର କିପରି ନବରୂପାୟନ ଘଟିଛି ତାହାକୁ ବିଶ୍ଳେଷଣ କରିବା ଏ ଆଲେଖ୍ୟର ମୁଖ୍ୟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ।

ଇତିହାସ ବନାମ 'ଅଥଚ ଚାଣକ୍ୟ' ନାଟକ

ଅତୀତ ଇତିହାସର ଚାଣକ୍ୟଙ୍କ ସଂପର୍କରେ ଆମେ ସମସ୍ତେ ଅଳ୍ପ ବହୁତେ ଜ୍ଞାତ । ସେ ମଗଧରେ ଖ୍ୟାତି ଲାଭ କରିଥିବା ଆଚାର୍ଯ୍ୟ ଚଣକଙ୍କ ପୁତ୍ର ଅଟନ୍ତି । ସେ ନନ୍ଦ ବଂଶର ରାଜା ଧନନନ୍ଦଙ୍କ ଠାରୁ ରାଜଦରବାରରେ ଅପମାନିତ ହୋଇ ଅନ୍ୟାୟୀ, ଅତ୍ୟାଚାରୀ ଓ ପ୍ରଜାପୀଡକ ରାଜାକୁ କ୍ଷମତାଚ୍ୟୁତ କରି ଏକ ଶୃଙ୍ଖଳିତ ଶାସନର ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବା ପାଇଁ ବାହାରି ଯାଇଥିଲେ । ବୌଦ୍ଧ ଗ୍ରନ୍ଥର ବର୍ଣ୍ଣନା ଅନୁସାରେ ଏକଦିନେ ଚାଣକ୍ୟ ଯାଉଥିବା ମାର୍ଗରେ ଦେଖିଲେ ଚନ୍ଦ୍ରଗୁପ୍ତ କିଛି ବାଳକଙ୍କ ସହିତ ରାଜ କୀଲମ୍ ଅର୍ଥାତ୍ ରାଜ କ୍ରୀଡା ନାମକ ଖେଳରେ ମଜ୍ଜି ରହିଥିଲେ । ଦୂରରୁ ଥାଇ ଖେଳ ଉପଭୋଗ କରୁଥିଲେ ଆଚାର୍ଯ୍ୟ ଚାଣକ୍ୟ । ସେ ଦେଖିଲେ ଯେ , ଚନ୍ଦ୍ରଗୁପ୍ତ ବାଳକମାନଙ୍କ ମଣ୍ଡଳୀ ଭିତରେ ରାଜା ହୋଇ ବିଚାର କରୁଥିଲେ । ତାହାର ଗୁଣକୁ ସୂକ୍ଷ୍ମ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଦେଖୁଥିବା ଆଚାର୍ଯ୍ୟ ଚାଣକ୍ୟ ଚନ୍ଦ୍ରଗୁପ୍ତ ଭିତରେ ଏକ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଭବିଷ୍ୟତ ଲୁଚି ରହିଥିବାର ଅନୁଭବ କଲେ । ଚନ୍ଦ୍ରଗୁପ୍ତ ରହିଥିବା ଶିକାରୀ ଘରେ ଚାଣକ୍ୟ ୧୦୦୦ କାର୍ଷାପଣ (ସେତେବେଳେ ବ୍ୟବହୃତ ରୂପା ମୁଦ୍ରା) ଦେଇ କିଣି ନେଇଯାଇଥିଲେ ।(୨) । ତାହାପରେ ତାଙ୍କୁ ତକ୍ଷଶିଳାକୁ ନେଇ ସବୁ ପ୍ରକାରର ବିଦ୍ୟାଶିକ୍ଷାରେ ପାରଙ୍ଗମ କରାଇଥିଲେ । ଜଷ୍ଟିନ୍‌ଙ୍କ ବିବରଣୀ ଅନୁସାରେ ଚନ୍ଦ୍ରଗୁପ୍ତ ସେହି ସମୟରେ ସମଗ୍ର ଏସିଆ ଭୂଖଣ୍ଡକୁ ଅଧିକାର କରିବାକୁ ଅଗ୍ରସର ହୋଇଥିବା ଗ୍ରୀକ୍‌ବୀର ଆଲେକ୍‌ଜାଣ୍ଡାରଙ୍କ ନିକଟକୁ ସହାୟତା ନିମିତ୍ତ ଯାଇଥିଲେ । ମାତ୍ର ତାଙ୍କର ନିର୍ଭୟ ଚିତ୍ତ ଓ ସ୍ପଷ୍ଟବାଦିତା ଦେଖି ଆଲେକଜାଣ୍ଡାର ତାଙ୍କୁ ଜୀବନରେ ମାରିଦେବାକୁ ଆଦେଶ ଦେଇଥିଲେ । ଫଳରେ ଚନ୍ଦ୍ରଗୁପ୍ତ ପ୍ରାଣକୁ ବଂଚାଇ ପଳାଇ ଆସିଥିଲେ ।(୩) । ତାହାର କିଛି ବର୍ଷ ପରେ ଆଲେକଜାଣ୍ଡାରଙ୍କ ଦେହାବସାନ ପରେ ୟୁନାନୀ ଶାସିତ ସିନ୍ଧୁ ଓ ପଞ୍ଜାବ ଅଂଚଳରୁ ବିରାଟ ସୈନ୍ୟବାହିନୀ ଗଠନ କରିଥିଲେ । ତତ୍‌ପଶ୍ଚାତରେ ମଗଧ ଆକ୍ରମଣ କରି ଧନନନ୍ଦଙ୍କୁ ପରାସ୍ତ କରିଥିବାର ସୂଚନା ମିଳେ । ମାତ୍ର ଇତିହାସରେ ରାଜା ଧନନନ୍ଦ ଏବଂ ଚନ୍ଦ୍ରଗୁପ୍ତଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ହୋଇଥିବା ଯୁଦ୍ଧ ସଂପର୍କରେ କୌଣସି ପ୍ରକାର ସାକ୍ଷ୍ୟ ପ୍ରମାଣ ମିଳି ନାହିଁ । କେବଳ କୁହାଯାଏ ଯେ, ଚାଣକ୍ୟଙ୍କ ପରାମର୍ଶ ଅନୁସାରେ ରାଜା ନନ୍ଦଙ୍କୁ ପରାସ୍ତ କରି ସିଂହାସନ ଆରୋହଣ କରିଥିଲେ ଏବଂ ମୌର୍ଯ୍ୟ ବଂଶର ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିଥିଲେ ।

ବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଅଷ୍ଟମ ଦଶକରେ ପ୍ରକାଶ ପାଇଥିବା ନାଟ୍ୟକାର ରତ୍ନାକର ଚଇନିଙ୍କ 'ଅଥଚ ଚାଣକ୍ୟ' ନାଟକ ମିଥ୍‌ର ନବନ୍ୟାୟିକ ହୋଇଥିବା ଏକ ଭିନ୍ନ ସ୍ୱାଦର ନାଟକ । ରାଜାଙ୍କ ଅତ୍ୟାଚାରରେ ପୀଡିତ ପ୍ରଜାଙ୍କ କରୁଣ ଚିତ୍କାରରୁ ନାଟକର ଆରମ୍ଭ ହୋଇଛି । ରାଜାଙ୍କ କର୍ମଚାରୀମାନେ ଏକ ଅବଳା ନାରୀକୁ ଧର୍ଷଣ କରୁଛନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କ କବଳରୁ ରକ୍ଷା ପାଇବା ଲାଗି କରୁଛି ବିକଳରେ ଆର୍ତ୍ତ ଚିତ୍କାର । ରାଜଶକ୍ତିର ଗତି ଯେ କେତେ ନିମ୍ନସ୍ତରର ହୋଇଛି, ତାହା ଏଥିରୁ ପ୍ରମାଣିତ । ଏଠାରେ କୁସୁମପୁର ବୋଲି ଏକ ଜନପଦ ରହିଛି , ଯାହା ରାଜାଙ୍କ ନିର୍ମମ ଅତ୍ୟାଚାରରେ ଜନଶୂନ୍ୟ ହୋଇଛି । ସେ ସ୍ଥାନର ଲୋକମାନଙ୍କ ରାଜାଙ୍କ ବିରୋଧରେ ବିଦ୍ରୋହ ସେମାନଙ୍କୁ କାରାଗାର ମଧ୍ୟକୁ ଟାଣି ନେଇଛି । ସେ କାରାଗାରର ଅନ୍ଧକାର କୋଠରୀ ମଧ୍ୟରେ ଚାଣକ୍ୟଙ୍କ ପିତା ଆଚାର୍ଯ୍ୟ ଚଣକ, ଆଚାର୍ଯ୍ୟ ଶକଟାୟନ ଏବଂ ଚନ୍ଦ୍ରଗୁପ୍ତଙ୍କ ପିତା ମୌର୍ଯ୍ୟ ମଧ୍ୟ ରହିଛନ୍ତି । ଏ ଘଟଣା ଉଭୟ ଚନ୍ଦ୍ରଗୁପ୍ତ ଓ ଚାଣକ୍ୟଙ୍କୁ

କରିଛି ଅଧିକ କ୍ଷୁବ୍ଧ , ଯାହା ସେମାନଙ୍କୁ ଏକ ଶକ୍ତ ପଦେକ୍ଷେପ ନେବାକୁ ବାଧ କରିଛି। ଇତିହାସରେ ଏ କୁସୁମପୁର ଜନପଦ ଷୋଡଶ ଜନପଦ ମଧ୍ୟରେ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ ନାହିଁ।

ଚାଣକ୍ୟ ରାଜା ନନ୍ଦଙ୍କୁ ତାଙ୍କର ଅନାଚାର ସଂପର୍କରେ କହିବାକୁ ଯାଇ ସେ ମଧ୍ୟ କାରାବଦ୍ଧ ହୋଇଛନ୍ତି। ଏଥିରେ ଅଧିକ ମ୍ରିୟମାଣ ହୋଇଛନ୍ତି ତାଙ୍କ କୈଶୋରର ନଗର ବଧୂ ଆଚାର୍ଯ୍ୟ ଶକଟାୟନଙ୍କ କନ୍ୟା ସୁହାସିନୀ ଏବଂ ତାଙ୍କର ଶିଷ୍ୟ ଚନ୍ଦ୍ରଗୁପ୍ତ। ରାଜଶକ୍ତିର କୁଶାସନ ଫଳରେ ସୁହାସିନୀ ନିଜ ପରିଚୟକୁ ଗୁପ୍ତ ରଖି ସମସ୍ତଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ପରିଚିତ ହୋଇଛି ନଟୀ ବିନୋଦିନୀ ନାମରେ। ଏକ ଅନ୍ଧକାରାଚ୍ଛନ୍ନ ଅପଶାସନର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଲୋପ କରିବା ପଶ୍ଚାତ୍‌ରେ ସୁହାସିନୀଙ୍କ ଭୂମିକା କିଛି କମ୍ ନୁହେଁ। ନନ୍ଦଙ୍କ ପ୍ରଧାନ ଅମାତ୍ୟ ରାକ୍ଷସଙ୍କୁ ରାଜି କରାଇ ବସନ୍ତ ଉତ୍ସବରେ ତାଙ୍କରି ଦ୍ୱାରା ଚାଣକ୍ୟଙ୍କୁ କାରାମୁକ୍ତ କରି ଚନ୍ଦ୍ରଗୁପ୍ତଙ୍କ ହସ୍ତରେ ଅର୍ପଣ କରିଛନ୍ତି। ସାମୂହିକ ସ୍ୱାର୍ଥ ଅର୍ଥାତ୍ ଜନସ୍ୱାର୍ଥକୁ ପ୍ରଥମ ସ୍ଥାନ ଦେଇ ନିଜ ପ୍ରେମକୁ ଗୋଡରେ ଆଡେଇ ଦେଇ ଚାଲିଯାଇଛନ୍ତି। ଚାଣକ୍ୟଙ୍କ ପ୍ରତି ସୁହାସିନୀଙ୍କ ରହିଥିବା ପ୍ରେମ ହେଉ କିମ୍ବା ତାଙ୍କୁ କାରାମୁକ୍ତ କରିବା କଥା ହେଉ, ଏ ସବୁ ଘଟଣାର ପ୍ରମାଣ ଇତିହାସରେ ନାହିଁ।

କାରାମୁକ୍ତି ପାଇବା ପରେ ଉଭୟ ଚନ୍ଦ୍ରଗୁପ୍ତ ଏବଂ ଚାଣକ୍ୟ ମାଳବ ରାଜାଙ୍କ ସହ ବନ୍ଧୁତା ସ୍ଥାପନ କରିଛନ୍ତି। ପୁଣି ପୌରବ ବଂଶର ରାଜା ପୁରୁଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ବନ୍ଧୁତାର ହାତ ବଢାଇଛନ୍ତି, ଯାହାକୁ ରାଜା ପୁରୁ ଅସ୍ୱୀକାର ନକରି ସାଦରେ ଗ୍ରହଣ କରିନେଇଛନ୍ତି। ଏ ତ୍ରିଶକ୍ତି ମିଶି ବୀର ଆଲେକଜାଣ୍ଡାରଙ୍କ ସହ ଯୁଦ୍ଧ କରୁଛନ୍ତି। ମାତ୍ର ଆଲେକଜାଣ୍ଡାରଙ୍କ ଯୁଦ୍ଧରେ କୂଟନୀତି ପ୍ରୟୋଗ ଫଳରେ ତ୍ରିଶକ୍ତି ପରାଜୟର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେଉଛି ଏବଂ ରାଜା ପୁରୁ ଆଲେକଜାଣ୍ଡାରଙ୍କ ସହ ସନ୍ଧି ସ୍ଥାପନ କରୁଛନ୍ତି। ଫଳରେ ମାଳବ ରାଜା ଏବଂ ଚନ୍ଦ୍ରଗୁପ୍ତ ସେଥିରୁ ଓହରି ଆସି ସୈନ୍ୟ ବାହିନୀ ଏକତ୍ରିତ କରି ମଗଧ ଆକ୍ରମଣ କରିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଛନ୍ତି। ଏହି ଘଡିସନ୍ଧି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ରାଜ ସନ୍ଦେହର ଶିକାର ହୋଇ ଛଦ୍ମବେଶରେ ଆତ୍ମଗୋପନ କରିଥିବା ଅମାତ୍ୟ ରାକ୍ଷସ ବିରାଟ ସୈନ୍ୟ ବାହିନୀ ସହିତ ମାଳବରେ ପହଂଚିଛନ୍ତି। ରାଜା ନନ୍ଦଙ୍କ ଦୁର୍ବଳତାର ସୁଯୋଗ ନେଇ ଚାଣକ୍ୟ ଚନ୍ଦ୍ରଗୁପ୍ତଙ୍କୁ ମଗଧ ଆକ୍ରମଣ କରିବାର ପରାମର୍ଶ ଦେଇଛନ୍ତି। ମଗଧ ଆକ୍ରମଣ କରି ଅତ୍ୟାଚାରୀ ରାଜାଙ୍କୁ ପରାସ୍ତ କରି ସିଂହାସନ ଆରୋହଣ କରିଛନ୍ତି। ଆଉ ମହାରାଣୀ ପଦରେ ଅଭିଷିକ୍ତ ହୋଇଛନ୍ତି ମାଳବର ରାଜକୁମାରୀ ମାଳବିକା। ଜଷ୍ଟିନ୍‌ଙ୍କ ବର୍ଣ୍ଣନା ଅନୁସାରେ ଚନ୍ଦ୍ରଗୁପ୍ତ ଆଲେକଜାଣ୍ଡାରଙ୍କ ପାଖକୁ ଯିବା କଥା ଏଇ ନାଟକରେ ମଧ୍ୟ ରହିଛି। ରାଜକୁମାରୀ ମାଳବିକା ଚନ୍ଦ୍ରଗୁପ୍ତଙ୍କ ପ୍ରତି ଥିବା ତାଙ୍କ ମନର କଥା ଆଚାର୍ଯ୍ୟ ଚାଣକ୍ୟଙ୍କୁ ଜଣାଇବା ବେଳେ ଆଚାର୍ଯ୍ୟ ତାଙ୍କୁ ମନେ ପକାଇ ଦେଇଛନ୍ତି ଯେ, ସେ ରାଜା ପୁରୁଙ୍କ ପାଇଁ ମନୋନୀତା ବୋଲି। ତାହାର ଉତ୍ତରରେ ରାଜକୁମାରୀ କହିଛନ୍ତି ଯବନମାନଙ୍କ ସହିତ ହାତ ମିଳାଉଥିବା ପ୍ରତ୍ୟେକ ବ୍ୟକ୍ତି ତାଙ୍କ ଘୃଣାର ପାତ୍ର। ଏହି ନ୍ୟାୟରେ ରାଜା ପୁରୁ ଆଲେକଜାଣ୍ଡାରଙ୍କ ସହ ସନ୍ଧି କରିଥିବା ହେତୁ ମାଳବିକା ତାଙ୍କୁ ଅସ୍ୱୀକାର କରିଛନ୍ତି। ସେତେବେଳେ ଚାଣକ୍ୟ କହୁଛନ୍ତି –" ଚନ୍ଦ୍ରଗୁପ୍ତ ତ ପୁଣି ମାସାଧିକ କାଳ ଯବନ ଶିବିରରେ ରହି ରଣକୌଶଳ ଶିକ୍ଷା କରିଛି। ସେ କଥା କଣ ମାଳବିକା ଅବଗତ ନୁହଁନ୍ତି "।(୪)।

ଏହି ନାଟକରେ ରହିଥିବା ଚରିତ୍ରମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ମାଳବିକା, ସୁହାସିନୀ ଓ ରାକ୍ଷସ ଚରିତ୍ର ଇତିହାସ ସମର୍ଥିତ ନୁହେଁ। ସେହିପରି କୁସୁମପୁର ଜନପଦ ଅଥବା ଚନ୍ଦ୍ରଗୁପ୍ତଙ୍କ ମାଳବ ରାଜା ସହ ମିତ୍ରତା ସ୍ଥାପନା କରିବା କଥାକୁ ମଧ୍ୟ ଇତିହାସ ଅସ୍ୱୀକାର କରେ। ନାଟକରେ ରହିଥିବା ସୁହାସିନୀ ଚରିତ୍ର ଚାଣକ୍ୟଙ୍କ ପ୍ରେମିକା ରୂପରେ ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ। ଯାହା ସେ ତାର ବାଞ୍ଛିତ ପୁରୁଷକୁ ପାଇ ପାରିନାହିଁ। ବରଂ ଅନ୍ୟ ହାତରେ ନିଜର ପ୍ରେମକୁ ଜଳାଞ୍ଜଳି ଦେଇଛି। ଇତିହାସରୁ ଜଣାଯାଏ ,ଯେ ଚାଣକ୍ୟଙ୍କର ଜଣେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ସ୍ତ୍ରୀ ଥିଲେ ; ମାତ୍ର ତାଙ୍କର ନାମୋଲ୍ଲେଖ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ ନାହିଁ। ସେହିପରି ମାଳବିକା ଚରିତ୍ର ଚନ୍ଦ୍ରଗୁପ୍ତଙ୍କ ଧର୍ମପତ୍ନୀ ରୂପରେ ପ୍ରଦର୍ଶିତ। ମାତ୍ର ଇତିହାସ ଅନୁଯାୟୀ ଚନ୍ଦ୍ରଗୁପ୍ତ ସିଂହାସନ ଆରୋହଣ କରିବା ପରେ ଧନନନ୍ଦଙ୍କ କନ୍ୟା ଦୁର୍ଦ୍ଧରା ତାଙ୍କ ଉପରେ ପ୍ରଭାବିତ ହୋଇ ଚନ୍ଦ୍ରଗୁପ୍ତଙ୍କୁ ବିବାହ କରିଛନ୍ତି। ମାତ୍ର ଏ ନାଟକରେ ଚରିତ୍ର ବଦଳିଯାଇ ହୋଇଛି ମାଳବର ରାଜକନ୍ୟା ମାଳବିକା ଭାବରେ।

'ଅଥଚ ଚାଣକ୍ୟ' ନାଟକରେ ଚାଣକ୍ୟ

ନାଟ୍ୟକାର ଚଇନିଙ୍କ ଚାଣକ୍ୟ ଇତିହାସ ଚାଣକ୍ୟଙ୍କର ଏକ ବିବର୍ତ୍ତିତ ଚରିତ୍ର। ସେ ଇତିହାସରେ ଯେପରି ଭାବରେ ଆମ ଚେତନା ଜଗତରେ କାଳ କାଳରୁ ରହି ଆସିଛନ୍ତି ; ଏଠାରେ ସେ ଚରିତ୍ରକୁ ଭାଙ୍ଗିଦେଇ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ନୂତନ ରୂପରେ ନାଟ୍ୟକାର ରୂପାୟିତ କରିଛନ୍ତି। ନାଟ୍ୟକାରଙ୍କ ଚାଣକ୍ୟ ହେଉଛନ୍ତି ଏକ ଅଗ୍ନିଖଣ୍ଡ , ଯାହା ସୁପ୍ତ ଚେତନାକୁ ଜାଗ୍ରତ କରାଇ ସେଥିରେ ଭରେ ଅଗ୍ନିର

ସଂଚାର , ଅନ୍ଧକାର ମଧ୍ୟରେ ଆଲୋକର ପ୍ରଦୀପ ଜଳାଏ। ସବୁ ନକରାତ୍ମକ ଚିନ୍ତନକୁ ନାଶ କରି ଆଣିଦିଏ ସକରାତ୍ମକ ଚିନ୍ତନର ପୁଲକପ୍ରଦ ସମୀରଣ। ଜଣେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ଯେତେ ସମର୍ଥବାନ୍ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କୁ ଟିକିଏ ଉତ୍ସାହ ନ ମିଳିଲେ ତାହା ସଠିକ୍ ଭାବରେ କାର୍ଯ୍ୟ ସଂପାଦନ କରିପାରନ୍ତି ନାହିଁ। ଏଠାରେ ଚନ୍ଦ୍ରଗୁପ୍ତ ହେଉଛନ୍ତି ସେଇ ବାରୁଦ ଯାହା ଦେହରେ ଚାଣକ୍ୟ ଅଗ୍ନି ସଂଯୋଗ କରିଥିଲେ। ସେ କହୁଛନ୍ତି–" କାଠଖଣ୍ଡ ଶୁଷ୍କ ହେଲେ ହେଁ ଜଳି ଉଠେନି ; ତାକୁ ଲେଲିହାନ ଶିଖାରେ ପରିଣତ କରିବା ପାଇଁ ଅଗ୍ନିର ସଂଯୋଗ ଦରକାର। ଚାଣକ୍ୟ ସେହି ଅଗ୍ନିଖଣ୍ଡ ମାତ୍ର"। (୫)।

ନାଟ୍ୟକାରଙ୍କ ଚାଣକ୍ୟ କେବଳ ପ୍ରତିଶୋଧ ପରାୟଣ ଚରିତ୍ର ନୁହେଁ। ଏ ଚାଣକ୍ୟ ହେଉଛନ୍ତି ଜଣେ ଆଦର୍ଶବାଦୀ ଚରିତ୍ର। ସେ ଚାହିଁଛନ୍ତି ଆପଣା ଦେଶରେ ଗୋଟେ ଶୃଙ୍ଖଳିତ ଆଦର୍ଶ ଶାସନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବାକୁ , ଯାହା ଦେଶ ତଥା ରାଷ୍ଟ୍ରର କଲ୍ୟାଣକର ହେବ। ସେ ବ୍ୟକ୍ତି ସ୍ୱାର୍ଥକୁ ନଗଣ୍ୟ ମନେକରି ସାମୂହିକ ସ୍ୱାର୍ଥ ଭିତରେ ନିଜ ସ୍ୱାର୍ଥକୁ ଦେଖିଛନ୍ତି। ସଦା ସର୍ବଦା ଅନୁଭବ କରିଛନ୍ତି ସାଧାରଣ ଜନତାଙ୍କ ଅଭାବ ଅସୁବିଧା , ଆଉ ଦେଖିପାରିଛନ୍ତି ଓ ବୁଝିପାରିଛନ୍ତି ସେମାନଙ୍କର ଲୁହ ଓ ଲହୁକୁ। ଆଲୋଚକ ହେମନ୍ତ କୁମାର ଦାସ କହନ୍ତି –" ଏ ଚାଣକ୍ୟ ହେଉଛନ୍ତି ଜନ୍ମଭୂମିର ଶୋଷକ ଶକ୍ତି ବିରୁଦ୍ଧରେ ସ୍ୱର ଉତ୍ତୋଳନ କରୁଥିବା ତରୁଣ ବିପ୍ଳବୀ। ଯୁବଗୋଷ୍ଠୀର ସହାୟତାରେ ଏହି ବିପ୍ଳବୀ ଦେଶର ଶାସନ ଶକ୍ତିକୁ ଦୋହଲାଇ ଦେଇ , ତା ହାତରୁ ରାଜଦଣ୍ଡ ଛଡାଇ ଆଣିବାରେ ସକ୍ଷମ ହୋଇଥିଲେ" ।(୬)। ଏ ଚାଣକ୍ୟଙ୍କ ପାଇଁ ଦେଶ ଓ ଜାତି ସର୍ବାଗ୍ରେ ପୂଜନୀୟ। ଘୋଟି ଆସିଥିବା ଅନ୍ଧକାରରେ ଆଲୋକର ପ୍ରଜ୍ୱଳନ କରିଥିବା ମହାନ୍ ଉଦାରବାଦୀ ନେତା। ଇତିହାସର କୂଟନୀତିଜ୍ଞ କି ମହାନ୍ ରାଜନୀତିଜ୍ଞ କେବଳ ନୁହଁନ୍ତି ବରଂ ସେ ଜଣେ ଅଧିକ ଆଦର୍ଶସ୍ଥାନୀୟ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ। ଲୋକହିତାକାଂକ୍ଷୀ ସମାଜ ସେବକ। ଏ ଚାଣକ୍ୟ ଶୋଷକ ବିରୋଧରେ ସ୍ୱର ଉତ୍ତୋଳନ କରି ଏକ ସୁସ୍ଥ ସମାଜ ଗଠନ ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖିଛନ୍ତି। ମାତ୍ର ତାଙ୍କର ହେଉଛି ସ୍ୱପ୍ନଭଙ୍ଗ। ସେ ତିଳେ ତିଳେ ଅନୁଭବ କରୁଛନ୍ତି ଏଠି ନନ୍ଦମାନଙ୍କର ଶେଷ ନାହିଁ । ଗୋଟେ ନନ୍ଦ ପରେ ଆଉ ଏକ ନନ୍ଦର ସୃଷ୍ଟି। ଏଠି ଚାଣକ୍ୟମାନେ ଯୁଗେ ଯୁଗେ ପରାଜୟ ବରଣ କରିବେ। ଏଇ ଚିନ୍ତା କରୁଥିବା ଚାଣକ୍ୟଙ୍କ ମନରେ ଆସିଛି ବ୍ୟର୍ଥତା ଏବଂ ସ୍ୱପ୍ନଭଙ୍ଗ ଜନିତ ଅସହାୟତା। ସେ ଖୋଜି ବୁଲିଛନ୍ତି ଆଦର୍ଶ ସମାଜ ଓ ଶାସନ। ତାହାରି ସନ୍ଧାନରେ ସେ ପୁଣି ବାହାରି ଚାଲିଯାଇଛନ୍ତି , ଯେ ସମୂଳେ ଏଇ ନନ୍ଦ ବଂଶକୁ ବିନାଶ କରିବ ଏବଂ ଭୋକିଲା ପେଟରେ ମୁଠାଏ ଅନ୍ନ , ଶୋଷିଲା ପାଟିରେ ମୁନ୍ଦାଏ ପାଣି ତଥା ଦରିଦ୍ରର ଅନ୍ଧାର କୁଟୀରରେ ଝଲସାଇ ଦେବ ଆଲୋକର ଦୀପମାଳା। ଏ ଚାଣକ୍ୟ ହେଉଛନ୍ତି ଜଣେ ଆଦର୍ଶବାଦର ପ୍ରତୀକ। ସେ କହୁଛନ୍ତି–" ସତ୍ୟ ଅସତ୍ୟର ସୀମାରେଖା କିଛି ନାହିଁ। ଯେତେବେଳ ଯାଏ ଅସତ୍ କାମ କରିବାକୁ ସୁଯୋଗ ମିଳି ନାହିଁ , ସେତେବେଳ ଯାଏ ସବୁ ଲୋକ ସତ୍ "।(୭)।

ସାଂପ୍ରତିକ ସମୟର ପରିସ୍ଥିତି ବନାମ୍ 'ଅଥଚ ଚାଣକ୍ୟ' ନାଟକ

ପ୍ରତ୍ୟେକ ସାହିତ୍ୟ ରଚନାକାର ସାହିତ୍ୟ ସର୍ଜନା କଲାବେଳେ ତାଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟି କେନ୍ଦ୍ରିତ ହୋଇ ରୁହେ ଦେଶ କାଳ ପାତ୍ର ଉପରେ। ତତ୍‌କାଳୀନ ସମୟର ଘଟଣାବଳୀଗୁଡିକ ତାଙ୍କ ସୃଷ୍ଟି ମଧ୍ୟରେ ସ୍ଥାନିତ ହୋଇ ରହେ। ସାଂପ୍ରତିକ ସମୟରେ ମିଥ୍ ଯେହେତୁ ସାହିତ୍ୟ ସର୍ଜନାର ମୁଖ୍ୟ ସ୍ରୋତ ପାଲଟିଛି। ଏଣୁ ନାଟ୍ୟକାର ରତ୍ନାକର ଚଇନିଙ୍କ ଅଥଚ ଚାଣକ୍ୟ ନାଟକ ଏକ ମିଥ୍‌ଧର୍ମୀ ନାଟକ ହୋଇଥିବା ହେତୁ ସେଥିରେ ଆଧୁନିକ ମଣିଷ ଜୀବନର ବ୍ୟର୍ଥତା , ସ୍ୱପ୍ନଭଙ୍ଗ ଜନିତ ଅସହାୟତା , ଗ୍ଲାନି, ହତାଶାବୋଧ ଆଦି ସ୍ଥାନ ପାଇବା ସ୍ୱାଭାବିକ।

ନାଟ୍ୟକାର ଚଇନି ଉକ୍ତ ନାଟକଟି ଇତିହାସର କଙ୍କାଳ ଭିତରେ ବର୍ତ୍ତମାନର ପୁଟ ଦେଇ ଠିଆ କରାଇଛନ୍ତି। ସେଥିରେ ରହିଥିବା ପ୍ରତ୍ୟେକ ଚରିତ୍ର ଇତିହାସର ଅଟନ୍ତି ,ମାତ୍ର ତାଙ୍କ ଚିନ୍ତା ଚେତନା ହେଉଛି ସାଂପ୍ରତିକ ସମୟ ଖଣ୍ଡର ଜଣେ ଜଣେ ସ୍ୱପ୍ନଭଙ୍ଗ ମଣିଷର ଏବଂ ଆଶା କଳ୍ପନାର ମୋହଭଙ୍ଗ ଜନିତ ବ୍ୟର୍ଥତା ଓ ଅସହାୟତା ପୀଡିତ ମଣିଷର। ଏବେ କିଛି ବର୍ଷ ହେବ ଆମ ଆଗରେ ଯେଉଁ ଏକ ଉତ୍କଟ ସମସ୍ୟା ଛିଡା ହୋଇଛି, ତାହା ହେଲା ଗଣ ଧର୍ଷଣ। ଆଧୁନିକ ମଣିଷର ପ୍ରବୃତ୍ତି ଏତେ ଭୟଙ୍କର ହୋଇଛି ଯେ ଆସୁରିକ ପ୍ରବୃତ୍ତି ଏହାରି ପାଖରେ ହାର ମାନିବ। ଏ ଧର୍ଷଣର ମାତ୍ରା ଦିନକୁ ଦିନ ଏତେ ବଢି ବଢି ଚାଲିଛି ତାହା ମନେ କଲା ମାତ୍ରେ ଛାତି ଭିତରେ ଗୋଟେ ଭୂମିକମ୍ପ ସୃଷ୍ଟି ହୁଏ। ଏ ସମାଜରେ ଦୁଃଶାସନମାନଙ୍କର ସଂଖ୍ୟା ହେଉଛି ପ୍ରବଳ। ପୁରାଣର ଦୁଃଶାସନ ଥରେ ଦ୍ରୋପଦୀଙ୍କୁ ବସ୍ତ୍ର ହରଣ କରିବାର ପ୍ରୟାସ କରିଥିଲା ; ମାତ୍ର ଅଧୁନା ପ୍ରତି କ୍ଷଣରେ ଦ୍ରୋପଦୀମାନଙ୍କର ଚାଲିଛି ବସ୍ତ୍ର ହରଣ। ନାରୀ ଆଜି ସମାଜରେ ସୁରକ୍ଷିତ ନୁହେଁ , ସେ

ବଂଚିବା ପାଇଁ କରୁଛି ସଂଘର୍ଷ । ତିଳେ ତିଳେ ଭୟ ଜନିତ ଅସହାୟତାରେ ତା ଜୀବନ ହୋଇଛି ଆକ୍ରାମାକ୍ରା, ଯାହା ସମଗ୍ର ମାନବ ସମାଜ ପାଇଁ ଏକ କଳଙ୍କିତ ଅଧ୍ୟାୟ। ଏଇ ନାଟକର ପ୍ରାରମ୍ଭରେ ହିଁ ଦେଖାଯାଉଛି , ଏକ ନାରୀ କଣ୍ଠର ଫୁତ୍କାର। ସେଇ କ୍ଷମତାଶାଳୀ ଦୁର୍ବିତ୍ତମାନଙ୍କ କବଳରୁ ମୁକ୍ତି ପାଇଁ ଚିତ୍କାର କରୁଛି। ମାତ୍ର ସେ ବେସାହାରାକୁ ମୁକ୍ତିଦେବା ପାଇଁ ସବୁ ସମର୍ଥ ପୁରଷ ଜଣେ ଜଣେ ଭୀଷ୍ମ, ସେମାନେ ମୂକ ଓ ବଧିର। ଆଜିର ମଣିଷ କ୍ଷମତାଶାଳୀ ଲୋକଙ୍କୁ ସାମନା କରିବାରେ ଅସମର୍ଥ , ଏଠି ଶକ୍ତିଶାଳୀ ନନ୍ଦକୁ ସାମନା କରିବାକୁ କେହି ନାହିଁ। ଯୁଗେ ଯୁଗେ ଚାଲିଥିବ ଏ ନନ୍ଦମାନଙ୍କର ଅତ୍ୟାଚାର। ସମସ୍ତେ ଜଣେ ଜଣେ ଏଠି ପଙ୍ଗୁ ଓ ଅଥର୍ବ। ନାଟକରେ ଏଭଳି ଏକ ଚରିତ୍ର ରହିଛି ଯେ ଶୋଷକମାନଙ୍କ ବିରୋଧରେ ସ୍ୱର ଉତ୍ତୋଳନ କରିବାକୁ ଅସମର୍ଥ , ଯାହା ବର୍ତ୍ତମାନ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମଣିଷର ଏଇ ସମାନ ପରିସ୍ଥିତି। ସେ ନିଜକୁ ନିଜେ କହୁଛି–" ମୁଁ ତ ଗୋଟାଏ ଅଥର୍ବ , ପଙ୍ଗୁ। ବେଲାଳସେନ ଭଳି ଆଜିର ମହାଭାରତ ଯୁଦ୍ଧରେ ମୁଁ ଗୋଟାଏ ନୀରବ ଦର୍ଶକ" ।(୮)। ଏଠି ମଣିଷ କରିବ ଅବା କଣ ? ଯଦି ବିଦ୍ରୋହ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରେ ତେବେ କ୍ଷମତାଶାଳୀ ଲୋକ ତାକୁ ବେଲାଳସେନ ସଦୃଶ ନୀରବ ଦର୍ଶକ କରିଦେବେ।

ସ୍ୱାଧୀନତା ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟରେ ଆଧୁନିକ ମଣିଷର ମୋହଭଙ୍ଗ ଓ ସ୍ୱପ୍ନଭଙ୍ଗ ହୋଇଛି। ସ୍ୱାଧୀନତା ପୂର୍ବରୁ ମଣିଷ ଯେଉଁ ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖିଥିଲା ସ୍ୱାଧୀନତା ପରେ ତାହା ମୋହଭଙ୍ଗ ଘଟିଛି। ସେ ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖିଥିଲା ପରାଧୀନତାରୁ ମୁକ୍ତି ପାଇବା ପରେ ରାମରାଜ୍ୟର ଗଠନ ହେବ, ଏକ ସୁସ୍ଥ ରାଜନୀତିକ ବାତାବରଣଟିଏ ଦେଖିବାକୁ ପାଇବ। ଏହିପରି ସ୍ୱପ୍ନଭଙ୍ଗ ଘଟିଛି ଆଚାର୍ଯ୍ୟ ଚାଣକ୍ୟଙ୍କର, ସେ ଅନ୍ୟାୟ , ଅତ୍ୟାଚାର , ଶୋଷକ ରାଜା ଧନନନ୍ଦଙ୍କୁ ଗାଦିଚ୍ୟୁତ କରିବା ପରେ ଦେଖିଥିଲେ ଅନେକ ସ୍ୱପ୍ନ। ଯେଉଁଠି ସବୁ ପ୍ରଜା ଖୁସିରେ ଶାନ୍ତିପୂର୍ଣ୍ଣ ବାତାବରଣ ମଧ୍ୟରେ ବଂଚିପାରିବେ। ସବୁ ଦରିଦ୍ର କୁଟୀରରେ ଖେଳି ଉଠିବ ଖୁସିର ଲହରୀ। ମାତ୍ର ସୁସ୍ଥ ସମାଜ ଗଠନ କରିବାର , ଶୃଙ୍ଖଳିତ ରାଜନୈତିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବାର ଚରମ ପ୍ରଚେଷ୍ଟା ହୋଇଛି ବ୍ୟର୍ଥ। ସେ ଦେଖିଛନ୍ତି ଚନ୍ଦ୍ରଗୁପ୍ତ ସିଂହାସନ ଆରୋହଣ କରିବାର ଗୋଟିଏ ବର୍ଷ ପରେ ଶାସନର ପ୍ରଥମ ବାର୍ଷିକ ଉତ୍ସବ ପାଳନ କରିଛନ୍ତି। ରାଜପ୍ରସାଦରେ ଝଲସିଛି ରଙ୍ଗୀନ୍ ଆଲୋକମାଳା, କୃତ୍ରିମ ଝରଣା ସୃଷ୍ଟି କରାଯାଇଛି। କିନ୍ତୁ ଗରିବ କୁଡିଆ ପୂର୍ବବତ୍ ଆଲୋକର ଉଜ୍ଜ୍ୱଳତା ଦେଖିବାକୁ ପାଇ ନାହିଁ। ଏପଟେ ରାଜପ୍ରସାଦରେ ଖାଇପିଇ ନାଚ ତାମସାରେ ମାତିଥିଲା ବେଳେ ସେପଟେ ଶୁଭୁଥିଲା ମୁଠାଏ ଅନ୍ନ ପାଇଁ ଗରିବର ହାହାକାର । ଆଚାର୍ଯ୍ୟ ଚାଣକ୍ୟ ଶାସନର ଯେଉଁ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଚାହୁଁଥିଲେ , ତାହା ପରିବର୍ତ୍ତନ ଘଟିଛି କେବଳ ନାମର ଓ ବଂଶର ଶାସନର ନୁହେଁ। ସେ ଅନୁଭବ କରିଛନ୍ତି ଏ ନନ୍ଦମାନେ କାଳେ କାଳେ ରହିଥିବେ ଏମାନଙ୍କର ପରିବର୍ତ୍ତନ ନାହିଁ। ଫମ୍ପା ଆଦର୍ଶ ଭିତରେ ସେ ଖୋଜୁଛନ୍ତି ସୁସ୍ଥ ଶାସନ। ସେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ କ୍ଳାନ୍ତ ଓ ଶ୍ରାନ୍ତ ହୋଇପଡିଛନ୍ତି।ତେଣୁ ସେ ବାହାରି ଯାଉଛନ୍ତି ଏକ ଆଦର୍ଶ ନେତୃତ୍ୱର ସନ୍ଧାନରେ , ଯାହା ପରେ ସମସ୍ତେ ଜୀଇଁପାରିବେ ଆନନ୍ଦପୂର୍ଣ୍ଣ ଜୀବନଯାପନ। ସବୁ ସ୍ୱପ୍ନର ଅବସାନ ହେଲା ପରେ ଅନୁଭବ କରୁଛନ୍ତି –" ସବୁଶେଷ ହୋଇଗଲା। ସବୁ ଉତ୍କଣ୍ଠାର ଅପମୃତ୍ୟୁ ଘଟିଲା। ଏଣିକି କେଉଁଠିକି ଯିବୁ ଚାଣକ୍ୟ ? ନୂତନ ଶାସନ ପଦ୍ଧତି, ନୂତନ କୂଟନୀତି, ନୂତନ ରାଜନୀତିର ନିୟମ ପ୍ରଣୟନ କରିବାକୁ ? ନୂତନ ସିଂହାସନ , ନୂତନ ମୁକୁଟର ସନ୍ଧାନ କରିବାକୁ ? ତେବେ ଆଗେଇଚାଲ ଚାଣକ୍ୟ .. ଚରୈବେତି..ଚରୈବେତି.." ।(୯)। ସମସ୍ତେ ଆଜି ଫମ୍ପା ରାଜନୀତି ମଧ୍ୟରେ ଖୋଜୁଛନ୍ତି ସୁସ୍ଥତାର ବାତାବରଣ। ବିଶୃଙ୍ଖଳିତ ସମାଜ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଭିତରେ କରୁଛନ୍ତି ଆଦର୍ଶର ସନ୍ଧାନ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ମଣିଷ ଚାଣକ୍ୟଙ୍କ ଭଳି କରୁଛନ୍ତି ବ୍ୟର୍ଥ ପ୍ରୟାସ , ସେମାନେ ଉଭୟ କ୍ଳାନ୍ତ ବି ଆଉ ଶ୍ରାନ୍ତ ବି।

ନାଟ୍ୟକାର ଚଇନିଙ୍କ 'ଅଥଚ ଚାଣକ୍ୟ' ସୃଷ୍ଟିଟି ଏକ ସଫଳ ମିଥ୍ଧର୍ମୀ ନାଟକ। ଏଥିରେ ସାଂପ୍ରତିକ ସମୟକୁ ଉପସ୍ଥାପିତ କରି ମଣିଷର ବ୍ୟର୍ଥତା , ଅସହାୟତାକୁ ବ୍ୟକ୍ତ କରିଛନ୍ତି। ଆଦର୍ଶବାଦର ପ୍ରତୀକ ଆଚାର୍ଯ୍ୟ ଚାଣକ୍ୟ ଭଳି ସେ ଅନୁଭବ କରୁଛନ୍ତି ଏବଂ ପାଠକକୁ କରାଉଛନ୍ତି ଯେ ପୂର୍ବର ନନ୍ଦ ଶାସନ ଏବେର ଶାସନ ମଧ୍ୟରେ କୌଣସି ପାର୍ଥକ୍ୟ ନାହିଁ। ଏଠାରେ ସବୁ ଶାସକ ନନ୍ଦ ଭଳି ଆପଣା ସ୍ୱାର୍ଥରେ ଜଡିତ ,ଅନ୍ୟ ସବୁ ଚାଣକ୍ୟଙ୍କ ଭଳି ଫମ୍ପା ରାଜନୀତି ମଧ୍ୟରେ ତାଙ୍କ ସ୍ଥିତି ଦୋଦୁଲ୍ୟମାନ। ସୁସ୍ଥ ମାନସିକତାକୁ ନେଇ ଏକ ସୁସ୍ଥ ଶାସନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବା ନାଟ୍ୟକାରଙ୍କ ହେଉଛି ମୁଖ୍ୟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ। ଏହି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ନାଟ୍ୟକାରଙ୍କ ଏ ନାଟକ ଯେତିକି ଯୁଗୋପଯୋଗୀ ସେତିକି ହୃଦୟଗ୍ରାହୀ ମଧ୍ୟ।

ସହାୟକ ଗ୍ରନ୍ଥସୂଚୀ :

୧. Philip Rahv , Myth And Literature , page - 112 .

୨. ଶ୍ରୀବାସ୍ତବ କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର , ପ୍ରାଚୀନ ଭାରତ୍ କା ଇତିହାସ ତଥା ସଂସ୍କୃତି , ପୃ - ୨୧୫ ।

୩. ଭାରତ୍ କା ଇତିହାସ , ମହର୍ଷି ଦୟାନନ୍ଦ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ, ପୃ- ୧୦୧/୧୦୨ ।

୪. ଚଇନି ରତ୍ନାକର , ଅଥଚ ଚାଣକ୍ୟ , ଦ୍ୱିତୀୟ ସଂ - ୧୯୮୫, ପୃ - ୫୪ ।

୫. ତତ୍ରୈବ, ପୃ- ୩୫ ।

୬. ଦାସ ହେମନ୍ତ କୁମାର, ଓଡିଆ ନାଟକର ଐତିହାସିକ ବିବର୍ତ୍ତନ(୨ୟ ଭାଗ) , ପ୍ରଥମ ପ୍ରକାଶ - ୨୦୦୬ , ପୃ - ୪୭୧ ।

୭. ଚଇନି ରତ୍ନାକର , ଅଥଚ ଚାଣକ୍ୟ , ଦ୍ୱିତୀୟ ସଂ - ୧୯୮୫, ପୃ -୮୮ ।

୮. ତତ୍ରୈବ ,ପୃ- ୩୪ ।

୯. ତତ୍ରୈବ ,ପୃ- ୮୭ ।

❖ ❖ ❖